

Proučavanje i snimanje crkvenog i svjetovnog pjevanja na otocima Krku, Rabu i Pagu

(nastavak)

Sutradan snimali smo svj. gl. folklor u prostorijama jednoga hotela, zamolio sam pjevače, da mi otpjevaju neke i od tih liturgijskih pjesama, pa sam ih ja tom prilikom snimio, ali sve što bi trebalo snimiti, nije se tom prilikom moglo. Te pjesme pjeva cijela crkva veoma impresivno i složno. Pjevaju dvoglasno, često onu vrstu dvoglasja, koja se naziva heterofonijom. Veoma jasno se ističe drugi glas. Prvi glas pjeva malen broj ljudi, tu i tamo po koja ženska (sopran). Glavnu masu glasova daju pjevači, koji izvode drugi glas. Opazio sam ove pojave: za vrijeme prefacije svećenika prate mnogi glasovi prisutnih tiho pjevajući isto što i on; pod podizanjem djevojke pjevaju u 5/8 taktu staru pjesmu »Zdravo tilo...« Za prikazivanje ništa ne pjevaju. Introit pjeva celebrant.

a) jedna strofa, solo,

b) druga strofa, puk pjeva

- 156) »O dođi Stvorče Duše sveti...« Duhovni himan. Stara melodija. Vlašić, 134. tekst F Sekvence
- 157) Žrtvi vazmenoj, naizmjenice: duet, tutti. Tekst kod Vlašića: Evangelistar, 1921, str. 119.
G) Pjesme u Osmiini Tijelovskoj Sve se izvode na jednu te istu melodiju. Ovdje je snimljena posljednja, na somi dan:
- 158) »Blagdan sveti jur dospije...« Tekst: Vlašić: Bogoslužbenik 469.
Dvije ženske ponavljaju, ali ne mogu pjevati kao muškarci. To je noviji način pjevanja stare melodije. Folklorizirana melodija.
- 159) H) Varsi »Katarini Divici i Mučenicci« Tekst u njizi: Cviť razlika mirisa Duhovnog po O. Fr. Tomu Bačiću, Zadar 1. I 1898. Na str. 324.
- 160) I) Zdravo morská zvijezdo mila majko božja neoskvrnuta... Pjeva se na procesijama
- 161) J) Pjevajmo braćo kršćani... Folklorizirana melodija na dalmatinski način.

Snimanje svjetovnih pjesama izvršio sam uporedo sa crkvenim pjevanjem. Ovdje sam odvojeno naveo crkveno od svjetovnog pjevanja radi bolje preglednosti snimljene građe prigodom njena proučavanja.

Baška dne 23. VIII 1956.

Organiziranje dolaska pjevača preuzela je Dinka Radetić. Ona je bila naručila pjevače iz Jurandvora, koji nisu pristupili snimanju zbog velikog nevremena. Nema brojeva 1—13.

Pjevačica XXVI Marija Pajanić pjevala je br. 16) Plač Gospin,

- 17) Kad se je črečica od majke dčila, suzice ronila, majci govorila...
- 18) a) Pod ponestrm kantam garlo (j) od slavića
b) ponovo pjeva istu pjesmu, popravljeno, jer su neki prisutni prigovarali. S drugim načinom bili su zadovoljni.
- 19) Lipa mi Mare papar plive, š njom mi ga plive majka mila...
- Ova pjevačica se skanjivala ne samo pjevati, već nije htjela kazati ni svoje ime, a još manje godinu rođenja. Ime sam kasnije od drugih saznao, no godine rođenja ne. Ona je stara žena.
- Duet: XXVII Nikola Magašić, »Balon« r. 1886. i XXVIII Marija Magašić, r. 1890. pjevali su:
- 20) »Baški nas se rodil, ne znam dđ ću umriti...«
Duet: XXVII i XXIX Petar Barbalčić — Bumba, r. 1883. pjevali su:
- 21) »O Parviću, ti mali školiću...« (Prvić je otočić vis à vis Baške.)
- 22) »Baška malo selo, ali je veselo...«

- 23) Pjevačica XXVI: »Baška malo selo, ali je veselo...«
- 24) Primorkinja konja jaše na Dunaj se naslanjaše... Ta se je pjesma pjevala uz kolo
- 25) »Jahao san sve od Zadra grada...«
- 26) »Široka kontrado, vele si mi draga«
Duet: XXVII i XXIX:
- 27) »Ca se je zgodilo v Riki bilon gradu?«
Duet: XXX Marijan Dekanić, r. 1911. I glas XXXI Jakob Galjanić, r. 1909. II glas pjevaju:
- 28) »Sinoć Ive iz Novoga došal...«
- 29) »Dođi drago u to polje ravno...«
Pjevač XXXI pjeva slijedeću koledvu i kaže, da se to tako pjeva, da dva i dva pjevača naizmjenice pjevaju, dok idu obilazeći kuće na dan Sv. Stjepana:
- 30) »Po Božiću prvi blagdan...«
Ovdje je pjevao sam, jer nijednog takvog pjevača nije bilo prisutnog, s kojim bi se on mogao složiti za pjevanje. On pjeva dalje slijedeću pjesmu:
- 31) »Rumena si ko naranča...«
Pjevačica XXX pjeva:
- 32) »Hvalila se Ane...«

LOPAR, 23. rujna 1956.

Iza crkvene pjesme br. 105) na vrpci se nižu dalje svjetovne pjesme, koje pjevaju pjevači: XVI, XVII i XVIII.

- 1) »Vije se barjak, vije trobojnica...«
- 2) »Najprviput, kad san te vidila...«
- 3) »Na ovome veselome piru...«
- 4) a) »Ovaj pozdrav da bi te svatio...«
b) Istu pjesmu, njenu 2. strofu pjeva pjevač: XXXII Nikola Škarić, r. 1898.
Predašnji pjevači pjevaju:
- 5) »Breg visoki na istočnoj strani...«
- 6) »Našla san te, dragi, u kamenu...«
- 7) »Ti si bio moja prava srića«
Duet pjevaju:
XXXIII Šime Matahlija, pok. Šima, r. 1883.
XXXIV Anton Matahliji, pok. Antona, r. 1898. ovu pjesmu:
- 8) »Oj Bojano, moja vodo ladna...«
Dajlnje pjesme pjevaju:
XXXV Anton Cepić, pok. Antona, d. ?
XXXVI Rafael Pečarina pok. Frana, r. ?
XXXVII Joso Matahlija, pok. Frana,
- 9) »Oj studenče lepa diko naša...«
- 10) »Stani, kume, da ga zapivamo...« (solo)
- 11) »Pomoz Bože i nediljo mlada...«
- 12) »Bubanj bije, a svirale svire...«

NAPOMENA. Kod ove pjesme pjevači su kazali »Ima roea u Loparu dana pivat«. Mislili su pod time, da ne bi otpjevali ni mjesec dana. Radi kratkog vremena, što sam tamo ostao, naravno, snimio sam samo jedan manji njihov dio.

- 13) Slijedi »vojnička pjesma«, kako je oni zovu:
a) »Vince vince, vince, crljeno, ko će tebe, vince piti...«
b) Solo: »Ljubo, ljubo, ljubljena...«
- 14) Solo: »Divojka je ružu zalivala...«
- 15) »Jablane zeleni...«
Pjevačice: XIX, XX XXI, XXII pjevaju pjesme:
- 16) a) »Iz dvora idu joj svatove...«
b) solo: »Ne daj me, mati, za njega...«
- 17) a) Trtiti: »Bog se rodi Vitlijomj...«
b) solo »Milu joj...«
c) Tuti
- 18) »Oj Savice, tija vodo ladna...«
- 19) Duet: (jedan u drugoga gleda): Pjevači: XXXII XXXVI. »Vilo, dvi jabuke...«

- 20) »Lipi cvitu od naše mladosti...«
 21) »Ocu majci ja san kazivala...«
 21a) Isto pjeva solo pjevač XXXII.

Ovdje ukupno svjetovnih 21.

Banjol, 25. IX 1956.

U domu Anta Ribarića našao sam domaćina, o kome je već ranije u ovom izvještaju bilo govora. Rođen 1890. godine, a k tome što je obavio 137 pirova kao voda svače, — sve to kvalificira ga, da nam može dati dosta građe glazbenog folklor. Nakon moje najave o njegovu pjevanju on je u društvu s pjevačima XXI pjevao pjesmu:

- 1) »Sve u ime Boga velikoga...«
 1a) Ovu istu pjesmu pjeva sada solo pjevač br. XX Ante Ribarić
 2) »Oj kad se ženj Silbijanin Janko...«
 2a) Ovu istu pjesmu pjeva sada solo pjevač XX
 2c) Sada pri voltaži od 240 pjevaju istu pjesmu
 3) »Nadađ mi se, kućni domaćine, evo mene iz gore zelene, vodim k tebi ovegiju Janka i njegovu Bogom zaručnicu po imenu mladu nevesticu...«
 4a) Pjesma od sv. Jurja: »Proliva se svila na divojci...« (Struja je ovdje pala na 197 volti)
 4b) isto pjeva solo pjevač XX
 »Kantaju« pjevači XX i XXI pjesmu:
 5) »Ljubi, ljubi samo ako možeš...«
 Nakon što su snimljene i crkvene pjesme pod br. 119, 124, slijede »pjesme na o« (pjevači XX i XXI.
 6) Na rastanko, milo, da se oprostimo...«
 7a) kantaju isti pjevači »Crven kapa glava mu se smije.«
 7b) isto solo pjevač br. II

Novalja: 26. rujna 1956.

Osim naprijed pobrojanih pjevača pod br. XXII — XXVII pjevali su mi u grupi pjevača još i ovi pjevači: XXXVII Miroslav Dabo, r. 1941. Novalja, Dalmatinska 4.

XXXVIII Ratko Škunca, r. 1942.

Mijo Vidušin, r. 1887.

XL Ante Škunca »Nigalić«, r. 1925. harmonikaš

XLI Šime Badurina, r. 1893.

XLII Ivan Šanko, r. 1918, mišničar.

Pjevač XXII Crnković Ante »Toneto« (prišao je, kako je već od ranih godina čuo od starijih ljudi pjevati stare pjesme. On je vrlo interesantan pjevač. Kad pjeva prenesene su u neki trans, glavu podigne, šljak od brade isturi naprijed, zažmiri i iz puna grla počne pjevati u nekom naročitom zanosu. On daje više podataka o starom pjevanju. Tako navodi slijedeće: Kad je vjenčanje, onda se pjeva u posebnom »tonu«. Osim toga imamo »ljubavni ton« i »borbeni ton«, na pr. kad neko nekoga poziva na megdan. Onda imamo »obični ton«.

Posebna vrsta pjesama su tzv. PIRNE PJESME. Tu igraju posebnu ulogu naručeni pjevači, koje za svadbu domaćin baš za tu svrhu naruče. Zovu ih i »fata pošta« pjevači.)

- 1) »Ide mlada ćerka preko grada...«
 Ovu pjesmu pjevaju svačevi, kada ju vode preko sela od njene kuće do mladoga. Baš se na današnji dan dogodilo, da su u selu (Novalji) bili jedni svačevi. Vjenčanje je bilo samo građansko. Mlada i mladenac kao i ostali svačevi bili su obučeni u građansko odijelo. Išli su od općinske kuće kroz glavne ulice sela, mirno bez plesa i bez pjevanja. Na mnogo mjesta su ih znanci i rodbina zaustavili s flašom vina i nudili ih da piju, upotrebljavajući kod toga čaše na tanjuru. Kazali su mi, da je to novi način, a prije je to sve bilo u narodnoj nošnji i uz pjesmu.
 2) »Proliva se svila na djevojci...« I ovo se pjeva, kad se ide po selu s mladom. To je jedna strofa iz pjesme o Sv. Jurju

SUMMARY

Here is a report about the collecting of religious and non-religious songs, of a typical nature, on the islands of Rab, Krk and Pag in the year 1956.

- 3) »Kad bi majka ćerku odgojila, za koju bi oči pregorila...« Svatovska, pjeva se po selu.
 Pjevaju pjevači XXII i XXIII:
 4) »Kuda god su braća prolazili...«
 NAPOMENA: To je politička pjesma iz doba A. U. Monarhije iz vremena borbe između narodnjaka i »tulumaša« (talijanaša).
 5) Bosno, Bosno, zemljo plemenita...«
 NAPOMENA. Pjevač kaže, da nije dobro pjevao, jer je svaki pjevač drukčije riječi pjevao.
 6) »Nije žena za dva za tri dana...«

JUNAČKE PJESME i BORBENE PJESME

- 7) »Čudila se Lika i Krbava...« Pjevaju: XXII i XLI Pjevač XLI spusti glas ispod završenog tona za veliku sekundu.
 8) Pjevač XLII Ivan Šanko svira u mišnice, mih. U Loparu sam se susreo sa drugim mišničarom, Matom Ivanićem pok. Iva, r. 1911. On je samouk u sviranju. Ogleđao je, kako su svirali njegov djed, otac i stric. On je sam sebi pravio mijeh. Kožu je uzeo od janjca. »Prebirač« je pravio od uljike.
 8) a) Svira »starinski ples«. Taj ples ovdje još danas stari ljudi plešu
 b) svira »na valser«
 c) svira »naški«
 d) svira »po paški«, ali ovaj posljednji ples nisam mogao snimiti, jer je »mištić« otišao u kvar. Mištićar je naime »na brzinu« sastavio svoj instrumenat za ovo snimanje (on je kazao »automatski«, ko ba-i jag na brzinu, brzo kako što ide automobil, zato »automatski«). Sutradan ćemo i to snimiti, kada bude mištić dobro udešen.
 9) Sada pjevači XXXVII, XXXVIII pjevaju na strofe, što oni zovu »na kanat«:
 »Kada sužanj pade u tamnicu...«
 10) »Pjesma od Rima« počeli su sa ovom strofom:
 »U Rimu sam sedam dana bio...«

Novalja 27. rujna 1956.

Danas smo nastavili sa snimanjem u Novalji i to u školi. Unatoč svečanog obećanja učiteljeva, da će nam pribaviti više pjevača, danas na moje iznenađenje nisu došli ni jučerašnji pjevači, a ni oni koji su mi lično obećali doći.

A) Snimao sam pripovijedanje pjevača XXXIX Mije Vidušina o mesopostu i o plesanju kola u Novalji.

B) Mišničar XLII ponovio je sada s bolje udešenim »mihom« svirku:

- a) »na valser«
 b) »naški«
 c) »po paški«.

C) Pjevači XXXVII i XXXVIII pjevaju pjesmu

»Kadno Turci kotar porobiše...«

Pjevači mu mi u razgovoru samj sistematzirali glavne vrste pjevanja u Novalji. Oni su razlikovali ove vrste:

1) Najstarije pjevanje, što se pjevalo na piru, to je dvoglasno pjevanje dvojice pjevača, sa mnogim melizmima, a ima svoj termin: »po svasku«.

2) Novije pjevanje »na kanat« pjevaju također dvojica pjevača, ali kratke pjesme.

3) Grupno pjevanje a s više pjevača, a pjevaju stare narodne epske pjesme, tzv. »šolfa«.)

Ukupno svjetovnih snimaka u Novalji 10.

Svih pjevača na oba ova snimanja bilo je 52. No osim ovih sudjelovalo ih je još više u skupnim pjevanjima, gdje su pjevali kao »narod« (tutti). Ova pedeset i dvojica su poimence navedena sa svim ličnim podacima. Sve su to seljaci ili u iznimnim slučajevima direktni potomci seljaka, tako da se može smatrati, da je njihovo pjevanje vjerna slika seljačkog glazbenog folkloru u tim krajevima.

ZUSAMMENFASSUNG

Es wird hier über den Aufenthalt des Autors auf den Inseln Rab, Pag und Krk berichtet. 1956. wollte er dort, um die Volkslieder weltlichen und geistlichen Inhalts zu sammeln und aufzuschreiben.

Naše nove orgulje

Vareš

Ove godine 4. listopada u 10.30 h Vitimir Slugić, profesor na franjevačkoj bogosloviji u Sarajevu, blagoslovio je nove orgulje u Kreševu kod Sarajeva. Kolaudaciju je obavio naš mladi, afirmirani i izvan granica naše domovine poznati umjetnik na orguljama Željko Sojčić. On je dužnost obavio majstorski, s oduševljenjem, svijestan da je svaka kolaudacija orgulja jedna pobjeda u orguljskoj umjetnosti. Kolaudacija ujedinjuje duhovne i materijalne napore župe, delikatnost umijeća i obaveze graditelja orgulja, te čast orguljaša — umjetnika koji će ih pustiti »u promet«. Već prvi dodir s instrumentom pokazao je da je zahvat preuređenja, nadopune i proširenja učinjen s velikom ozbiljnošću i vrlo uspješno.

Poslije sv. mise u 17.30h Željko Sojčić održao je slijedeći koncert na novim orguljama u crkvi:

1. G. Muffat: Toccata br. 12 u C-duru
2. Pachelbel: Ciacona u f-molu
3. D. Buxtehude: Preludij, fuga i Ciacona u C-duru
4. I. Muhvić: Ave Marija, pjeva fr. St. Vasilj
5. J. S. Bach: a) Koralna predigra: »Wenn wir in höchster Nöten seien« b) Toccata i fuga d-mol
6. J. Brahms: Dvije koralne predigre: »Herzlich tut mich verlangen« A i B
7. I. Zajc: »Ave Maris Stella« pjeva fr. St. Vasilj
8. Fr. Liszt: Preludij i fuga B-A-C-H

Sve točke programa izvedene su na izvanredno zadovoljstvo publike. Slegao se svijet sa svih strana Bosne ponosno u Kreševo: iz Kiseljaka, Sarajeva, Vareša, Visokog i t. d. da se divi majstorstvu mladog umjetnika na orguljama Željka Sojčića i da se nasluša ovog divnog instrumenta »kralja instrumenta što ga je napravila zagrebačka tvrtka Heferer. Umjetnički doživljaj i užitak svih prisutnih bio je izvanredan, a oduševljenju nikada kraja.

Nešto malo iz povijesti kreševskih orgulja prema pisanju Mirona Kozinovića, brata naše poznate skladateljice Lujze Kozinović: »Zavjetna misao bila je kod kreševskih franjevaca i katoličkog svijeta da pod svaku cijenu nabave orgulje za svoju crkvu. Uslijed političkih (ne)prilika nije to bilo moguće za osmanlijske vladavine. Franjevci su pjevali koral, ali bez pratnje ikakvog instrumenta. I danas još u koru kreševskog samostana postoji legile na koji se stavljao Psalterium iz kojeg su se pjevali psalmi. Zatim se stavljao Graduale iz kojeg su se pjevali moteti (antifone). Legile je napravljen kako se u Srednjem vijeku pravio u Italiji te je kao starina od velike vrijednosti.

Biskup Augustin Botoš-Okić (rodnom iz Kreševa) pokušao je nabaviti orgulje za samostansku crkvu (u Kreševu). Podržavao je vrlo dobre odnose s austrijskim carem Josipom II koji ga je uvelike cijenio. Zamoli cara da mu pokloni orgulje. Molbi car udovolji i naredi da se izgrade orgulje za kreševski samostan. I orgulje su bile napravljene. Međutim, te orgulje nisu stigle u Kreševo, nego su, ne znam na čiju molbu, poklonjene nekoj drugoj crkvi u Austriji. Godine 1806. na 22. travnja Vojno vijeće karlovačko-varaždinsko javlja kreševskom gvardijanu Franji Miloševiću da su orgulje, koje je Josip car naredio da se naprave za kreševski samostan poklonjene nekoj crkvi u Austriji, ali da je naredio car da se imaju napraviti druge orgulje i poslati u Kreševo. Da li su te orgulje bile napravljene, ne zna se, ali u Kreševo nisu stigle.

Međutim, kreševski su franjevci čeznuli za glazbalom u samostanskoj crkvi. To je uspjelo upravitelju kora Petru Filipoviću (umro 26. prosinca) 1820. i pokopan na kreševskom groblju. Dugi niz godina bio je samostanski korista. Kako je studirao u Italiji, tako je pomoću veza dobio harmonij iz Italije i na niemu svirao za vrijeme bogoslovnih čina. Bio je odličan svirač. U samostanskom nekrologiju stoji pisano o njemu: »Hic diu officio chori moderatoris laudabiliter functus organum sua industria adlatum in dicto conventu pulsavit«.

Godine 1958. je napokon tvrtka Heferer napravila nove orgulje za staru kreševsku crkvu. Prvi put su zasvirale na božićnu ponoćku iste godine. Imale su petnaest zvučnih registara i jednu transmisijsku. Kolaudaciju je 2. siječnja 1959. godine obavio Mladen Stahuliak i Miron Kozinović. Zapisnik kolaudacije završava riječima: »... Cijeli instrument kako u zvučnom, tako i u arhitektonskom pogledu (prospekt i raspodjela) odevovara suvremenim nastojanjima. Budući da je graditelj prema svemu, što je rečeno u ugovoru, te zahtjevima orguljaške tehnike i muzičke umjetnosti zadovoljio, orgulje se mogu preuzeti...«

Uprava samostana je godine 1963. crkvu do temelja porušila — prijetila je opasnost da se sama od sebe sruši — demontirala orgulje i preniela u Zagreb tvrtki Heferer gdje su renovirane, povećan broj registara i novi prospekt napravljen prema stilu nove crkve.

Orgulje op 251 iz 1957/8

I. manual

1. Principal 8'
2. Gedackt 8'
3. Konzertflöte 8'
4. Octav 4'
5. Mixtur 2, 3—5 str.

II. manual

6. Gamba 8'

7. Hohlföte 8'
8. Aeolina 8'
9. Vox coelestis 8'
10. Traversflöte 4'
11. Nasard 2', 2/3
12. Terz 1', 3/5
13. Piccolo 2'

Pedal:

14. Subbass 16'
15. Zartbass 16'
16. Oktavbass 8'

Povećane orgulje iz 1970 g.

I. manual

1. Bordun 16'
2. Principal 8'
3. Gedackt 8'
4. Gamba 8'
5. Konzertflöte 8'
6. Octav 4'
7. Cij. flauta 4'
8. Superoktava 2'
9. Mixtur 2, 3—5 str.
10. Trompeta 8'
11. Gud. principal 8'

II. manual

12. Hohlföte 8'
13. Aeolina 8'
14. Vox coelestis 8'
15. Traversflöte 4'
16. Nasard 2', 2/3
17. Piccolo 2'
18. Terz 1', 3/5
19. Cimbale 1', 3 str.
20. Krivi rog 8'

Pedal:

21. Violon bas 16'
22. Subbass 16'
23. Zartbass 16'
24. Oktavbass 8'
25. Pozauna 16'

NB. Kopule, kombinacije i pomagala su u prvobitnim iz 1957/8 i povećanim orguljama iz 1970 jednaki.

Kopule:

- a) II—I
- b) I—Pedal
- c) II—Pedal
- d) Super II
- e) Super II—I
- f) Sub II—I
- g) Super II—Pedal

Kombinacije i pomagala:

Stalne komb.: P, MF, F, T, O
1 slobodna kombinacija
Automatski piano pedal
Crescendo valjak
Walze ab
Handregister ab
Stopalo za žaluzije za II. man.
Tremolo
Jedna transmisijska

Iz dispozicije starih i novih orgulja opaža se i evolucion napredak tvrtke Heferer. Kod prvih romantičkih orgu-

lja s isključivo labijalnim registrima vide se sve karakteristike i nedostaci: a) zvukovna disproporcija I i II manuala; b) neprofiliran pedal, mekanog Oktavbasa 8', koji je ovisan o spoju s I odnosno II manualom; i c) niti jedan jezičnjak.

Na takvim orguljama je teško, gotovo nemoguće izvoditi jedan dio orguljaške literature (predbarok i barok).

Uočivši sve te nedostatke, tvrtka Heferer idealno je riješila cijeli taj problem. Ovim svojim novim opusom, kao i nekim drugim u zadnjih nekoliko godina, otvorila je novu dobru stranicu u hrvatskom orguljarskom opusu.

Prvi manual je kompletan s bordonom 16', te vrlo dobrim principalskim nizom 8' i njemačkim trompetom koja nije preoštra. Osobito bogato je izrađen II manual. U njemu imamo niz mješanica, dakle rastavljen Kornet, Tercian, Sesquialtera te prekrasni Cimbale. Uspješno je izrađen i Kromhorn koja je idealan za baroknu glazbu, kao solo registar, te za romantičnu glazbu u kombinaciji s tremolom i 4'. Pedal je obogaćen Violonbasom kao i Pozaunom 16'.

Osnovna karakteristika novih orgulja jest uravnoteženost zvuka, samostalnost boja II nasuprot I manualu. Može se izvoditi skladbe svih povjesnoglasbenih razdoblja od najranijeg predbaroka do moderne. Iako su orgulje pneumatskog sistema, na njima se može sa zadovoljstvom artikulirati tako da nema nikakvih problema ni s kontrolom punktiranih nota kao ni s jasnoćom brzih pasaja. Tutti je sočan, nosiv, te je postignuta apsolutna ravnoteža između labijalnih registara i jezičnjaka u potpuno novoj zvukovnoj dimenziji.

Instrumentat je veoma dobar i služi kao odličan uspjeh tvrtke Heferer iz Zagreba. Čestitamo našim »ujacima« u Bosni što su dobili tako dobar instrument orgulje, a tvrtki Heferer na uspjehom pothvatu i napretku u izgradnji ovog divnog i kompliciranog instrumenta.

Andelko Milanović

Rijeka

22. studenoga u riječkoj Katedrali izvršena je kolaudacija novih orgulja, kojom prilikom su izvedena djela Bacha, Händela, Odaka, Dugana i Wenzla.

Puna crkva, gdje je prije toga bila i svečana misa s posvetom orgulja, bila je znak velikog zanimanja riječkih vjernika za ovaj događaj, na kome su ventilator.

sudjelovali domaći izvođači, koji su svoj program vrlo brižljivo pripremili, što je sve ostavilo ugodan dojam.

Na zahtjev rektora katedrale msgra Danijela Perkana na licu mjesta su u montažnoj hali tvornice Jenko Antun — Guncle — Ljubljana dne 16. listopada 1969. god. niže potpisani kolaudirali i ispitali obnovljene orgulje za riječku katedralu.

Slobodno stojeći sviraonik je nov, a proporcije ukazuju na to da su orgulje postavljene po normi koja je na snazi u romanskim zemljama. Nekoliko kvalitetno dobrih registara starih orgulja katedrale ušlo je u sklop novih orgulja, dok su ostalo novi registri, a svi su smješteni u dva ormara obnovljenih orgulja.

Dispozicija orgulja je sljedeća:

I MANUAL C — g 3

- 1 — Super I
- 2 — Tromba 8
- 3 — Mikstura 2 2/3
- 4 — Tercian 1 3/5
- 5 — Kopula 4
- 6 — Fugara 8
- 7 — Burdon 8
- 8 — Principal 8

II MANUAL

- 9 — Subokt II — I
- 10 — Manual II — I
- 11 — Super II — I
- 12 — Flauta 8
- 13 — Celeste 8
- 14 — Principal 4
- 15 — Dolce 4
- 16 — Pikolo 2
- 17 — Kvinta 1/3
- 18 — Oboa 8
- 19 — Super II

PEDAL C — f 1

- 20 — Pedal I
- 21 — Pedal II
- 22 — Subbas 16
- 23 — Kontrabas 16
- 24 — Oktavbas 8
- 25 — Celo 8

Svega 18 realnih registara povezano je elekteromagnetskom trakturom.

Dvije su slobodne kombinacije sa po 25 bijelih tipaka.

Utikači: Slobodne kombinacije 1 — Slobodne kombinacije 2.

Kolektivi: P, MF, F i T.

Utikači s izmjeničnim djelovanjem: Jez, CRS, Aut., Ped, i Trem, te valjak za Crescendo.

Orgulje su snabdjevene s dva mijeha — regulatora koje puni električni

Mjehovi imaju uvijek dovoljnu količinu zraka i kod dugo zadržanih TUTTI akorda.

Elektrouredaji raspolažu s daljinskim prekidačem za uključivanje ventilatora i traktura.

Na podesnom mjestu postavljeni su ispravljač — transformator i osigurač.

Kolaudaciona komisija je utvrdila da su elektrouredaji i sva instalacija ispravni.

Zračnice su prikladno smještene tako da se do svake svirale može lako doći.

Izražaj pojedinih svirala na svim registrima je precizan.

O zvučnom dojmu orgulja kolaudaciona komisija iznosi sljedeći sud: Temeljni zvuk orgulja je sjajan, nije oštar, a nijedan se registar ne izdvaja od ostalih, tj. svi su ujednačeni.

Jezični su registri prikladni za solističku izvedbu, a daju punini orgulja osebnost i ne nameću se u »PLENU«.

Slobodnim izborom registra može se postići nekoliko različitih osnovnih karaktera zvuka.

Zapažena je također plemenita kakvoća zvuka novog instrumenta.

Firmi »Jenko« treba čestitati na ovom izvrsnom radu koja je zamašan posao obavila brzo, stručno i majstorski.

Članovi komisije:

Ing. Venucci Remo

Don Ivo Ljubić

Rijeka, dne 20. XI 1969.

Makarska

Dne 15. XI 1970. održana je kolaudacija i blagoslov novih orgulja u Makarskoj u crkvi sv. Marka što ih je izradio ljubljanski majstor Anton Jenko. One su pneumatskog sistema sa dva manuala s opsegom od C do a3 i pedalom od C do d1. Ormar i sviraonik izrađeni su od solidne politirane hrastovine. Perspekt orgulja vrlo ukusno se uklapa u stil crkve. Orgulje sadrže 18 zvučnih registara raspoređenih po sljedećem redu:

I. manual

- Super I
- Mixtura 5 v
- Octava 2
- Kopula 4
- Principal 4
- Fugara 8
- Flauta 8
- Diapason 16

II. manual

Suboktav II—I

Manual II—I

Super II—I

Burdon 8

Celeste 8

Kvintaten 8

Salicet 4

Nasat $2\frac{2}{3}$

Tercijan $1\frac{1}{3}$

Oboa 8

Super II

Pedal

Pedal I

Pedal II

Kontra 16

Subas 16

Oktavbas 8

Koral 4

Osim toga imaju četiri stalne kombinacije (P, MF, F, TT), jednu slobodnu kombinaciju, automatski piano pedal, dodavač i ukidač jezičnjaka te žaluzije i crescendo valjak. Treba istaknuti da je graditelj ugradio u svoj instrumenat četiri registra iz bivših Nakićevih orgulja (prema tvrdnji don Frane Bulića) i to: Mixtur, 5v, Dijapason 16, Kopula 4 i Octava 2 što zapravo predstavlja potpuni prvi manual sjajne zvučnosti i topline.

Drugi manual predstavlja donekle barokni pozitiv gdje bismo željeli imati još jedan registar (principal 8). Registri iz radionice majstora Jenka odlikuju se karakterističnim i plemenitim zvukom te se uklapaju u skladnu cjelinu. Osobito treba istaknuti lijepu intonaciju Burdona 8, Celeste 8 te Nasat $2\frac{2}{3}$ i Tercijana $1\frac{1}{3}$, čijom kombinacijom se mogu dobiti barokni chromorne, sesquialtera, cornet itd. te pedalnog kontrabasa 16 i solističkog Korlabasa 4.

Pneumatika zadovoljava zahtjeva liturgijskog i koncertnog sviranja, premda u načelu nismo više za gradnju pneumatskog sistema. Važno je istaknuti da su svirale u ormaru razmještene vrlo pregledno što omogućava bolji zvukovni efekat orgulja, a i lagani pristup sviralama prilikom po pravka. Izgovor svirala je precizan, a mijeh snabdijeva orgulje sa dovoljno zraka tako da i pleno akordi mogu trajati nesmanjenom jačinom.

Uz neke sitne nedostatke, koje ovdje nećemo navoditi, orgulje u makarškoj crkvi sv. Marka predstavljaju solidan i vrlo uspješni instrumenat te pokazuju i tehnički i zvukovni napredak ove firme čijem predstavniku A. Jenku srdačno čestitamo.

Prof. Mato Leščan

Franjevci glazbenici održali savjetovanje u Bolonji

Na inicijativu udruženja talijanskih franjevaca glazbenika održan je kongres u Antonijanumu u Bolonji od 8. do 16. rujna na kome su raspravljali o podanašnjenju (agiornamento) liturgijsko-glazbeno-didaktičkih problema kod franjevaca.

Kongresu je prisustvovalo tridesetak redovnika, većinom mladih, iz tri veće franjevačke obitelji: franjevci (Manja braća), konventualci i kapucini.

Predavanja su držali maestri: o. Atanazije Lo Nigro ofmCap. (glazbeno podanašnjenje), o. Franjo Costa ofmConv. (liturgijsko podanašnjenje), o. Paško Patueli ofm (didaktičko podanašnjenje), o. Aleksandar Santini ofm, predsjednik udruženja franjevaca glazbenika (liturgijski instrument), o. Viktor Zaccaria ofmConv. (isječci iz glazbene povijesti franjevaca).

Predavanja su bila popraćena slušanjem suvremene crkvene glazbe te čitanjem i ispitivanjem novih kompozicija za liturgiju.

Veliki interes među tečajcima pobudio je pregled nekih od povijesnih instrumenata na licu mjesta u gradu, što ga je prevodio mo. o. Santini: Lorenzo da Prado (1476) i Baltazar Malamini (1596) u sv. Petroniju, i Serassi (1828) u sv. Katarini na Strada Maggiore, te nekoliko modernih velikih orgulja s praktičnom primjenom registracije.

O glavnim temama podanašnjenja na završetku kongresa održana su dva seminara da bi još bolje proučili temeljne pojmove i utvrdili neke praktične kriterije.

U srijedu, 16. rujna, svi kongresisti su pošli u Ravenu da prisustvuju završetku zasjedanja talijanskih cecilijanaca. Navečer su istog dana bili u Milano Marittima na koncertu na novim orguljama o. Primijana Cozza ofm u franjevačkoj crkvi »Stella Maris«. Koncertu su prisustvovali tečajci iz Ravene te mnogi talijanski i strani turisti.

U nedjelju, 13. rujna, tečajci su bili prisutni kod svečane koncelebracije u bazilici sv. Frane. Preko koncelebracije izvedena su neizdana djela o. E. Zardinija za pjevački zbor i narod na talijanskom jeziku, s nekoliko kratkih gregorijanskih napjeva te jednim polifonim motetom (»O salutaris Hostia«) od Palestrine. Pjevanje je bilo kao živi primjer kako treba pjevati preko svečane koncelebracije prema direktivama instrukcije »Musicam Sacram«.

I evo ukratko zaključaka rada po grupama:

1. — Podanašnjenje nužno dolazi kao praktični zahtjev da se upriličimo repertoaru nove Liturgije na talijanskom jeziku (novi tekstovi i sudjelovanje naroda) i iz same naravi umjet-

nosti koja, ako hoće biti vitalna, mora se razvijati i prilagođavati nutarnjem diktatu nove tehnike izražaja i novog glazbenog jezika.

2. — Tradicionalna glazbena baština u svojoj cjelokupnosti izgleda kao da je rezervirana za posebne prilike i okolnosti gdje se još upotrebljava latinski jezik. Ipak bi trebalo, slijedeći direktive Crkve, sačuvati poneki jednostavniji komad da ga narod pjeva, a gdje imamo dobar pjevački zbor izvesti i koji komad većeg umjetničkog ranga u posebnim svečanim zgodama: pobožne vježbe, služba riječi, biblijske vigilije, duhovni koncerti, i t. d. Ove skladbe nastale u druga vremena, mogu nam pribaviti estetsko duhovno uživanje i da nam budu idealna mjera da pravilno prosudimo religioznost nove glazbe.

3. — U formiranju novog repertoara što ga puk mora pjevati treba se orijentirati prema ozbiljnim i lijepim melodijama koje svijetu odgovaraju, imajući uvijek na pameti našu dužnost da odgajamo i podižemo narod da u crkvi lijepo pjeva. Pjevanje pjevačkog zbora i njegov repertoar mora biti sastavljen od komada prave i ozbiljne liturgijske glazbe da ga razumije većina, i prema mogućnostima neka narod uvijek barem u nečemu sudjeluje pjevanjem.

4. — Pučko pjevanje, što ga liturgijska konstitucija živo preporučuje, kod kojega narod spontano sudjeluje, jest jednostavno, razumljivo i ugodno, a posebno da izrazi najplemenitije osjećaje, i ne pomiješamo ga sa zabavnom glazbom. Pučki napjevi tipa crnačkih »spirituals«, kad ih se očisti od banalnosti te predstave narodu na sredi i dostojan način pripušteni su liturgiji i oni će obogatiti glazbenu baštinu Crkve našega vremena.

5. — Liturgijska obnova II Vatikanskog koncila: liturgija, slavljenje božanskih otajstava spasenja, pripravljena je za čovjeka i razvija se u suradnji s današnjim čovjekom koji sudjeluje prisutnošću, akcijom, riječju, pjevanjem, svakom u vlastitoj ulozi. Da ovo sudjelovanje bude zaista efikasno, potrebna je prisutnost liturgijsko-glazbenog pokretača koji je intiman s pastoralnim problemima, a u isto vrijeme da dobro poznaje crkvenu glazbu. Poslušit će kao vođa grupe koju je on sam pripravio i oni će predvoditi pučko pjevanje. O pripravi i sposobnosti pokretača ovisit će stvarno sudjelovanje vjernika i dostojanstveno u izvršavanju tako plemenite službe.

6. — Didaktičko podanašnjenje odnosi se ne samo na didaktičke kriterije koje dandanas općenito primjenjujemo kod odgoja mladih, nego uza sve poteškoće treba održavati redovitu nastavu glazbe i u razredima (viši i niži liceji) gdje nije potpuna. S malo vremena na raspolaganju moramo mnogo postići, a nadasve uvjeriti učenike o potrebi glazbenog znanja. Manje teorije, više prakse, a najviše slušanja: ne poučavati nego odgajati. Treba dobro spremiti mlade a osobito nadarene.